Autor Guste Santini
Nedjelja, 17 Ožujak 2013 18:53

Sve tri mediteranske religije – židovi, kršćani i muslimani – branile su uzimanje kamata na zajmove. Zabrana naplate kamata govori nam da je od najdavnijih vremena bio razvijen sustav posudbe novca/robe uz naknadu, dakle, kamate. U Hamurabijevom zakoniku poznati su tzv. depoziti regulare i depoziti irregulare. Značajniji je depozit irregulare jer je vlasnik predane robe na čuvanje mogao potvrdom, da je robu pohranio u tom i tom skladištu, podmirivati svoje obveze. Tako smo dobili prve banknote ili, rečeno narodski, novčanice koje su ponovno otkrivene na Apeninskom poluotoku pojavom potvrda od strane zlatara.

Uspostava države nezamisliva je bez financijskog sustava. Uvjek je jedan dio stanovništva štedio, a drugi se zaduživao. I kako to obično biva dužnik je uvijek mislio kako je platio previsoku cijenu za ustupljen mu kredit, a vjeovnik je imo suprotan stav - da je cijena zapravo niža od očekivane. Tako trgovina novcem ima sva obilježja trgovine ostalim robama. Činjenica da danas imamo fiat novac ne mjenja ništa na stvari. Sofisticirani proizvodi i velumni financijski izrazi imaju svoga predka u nekom od financijskih proizvoda iz srednjeg vijeka, a ovaj je derivacija nekog financijskog proizvoda iz razdoblja starog svijeta. Zapravo još nismo u stanju u cijelosti obračunati naš dug prema starom svijetu. To što su se rješenja starog svijeta zagubila ne mjenja činjenice. Usput rečeno u Aleksandrijskog biblioteci postojali su nacrti za izradu parnog stroja. Pitanje je što bi bilo sa Rimskim carstvom da je operacionaliziran parni stroj, s jedne strane, i, s druge strane, na kojem bi tehnološkoj razini mi danas bili, odnosno, s treće strane, da li bi se dogodilo što se je dogodilo tijekom dvije tisuće godina.

Vratimo se kamati. Židovi su bili u srednjem vijeku „kažnjeni“ od strane Pape koji je, kao poglavar, odlučio da se „tim sramotnim poslom kao što je posuđivanje novaca uz naknadu imaju baviti židovi“. Dakle, snaga židovskog lobija u financijskoj industriji započela je kao kazna židovskog naroda. Pojava reformacije i kapitalizma, mlade trgovačke klase, rezultirali su uvođenjem kamate na pozajmljena sredstva. Kako je potražnja za kreditima bila znatno veća u odnosu na raspoloživu štednju to je i cijena, kamata, na posuđena sredstva bila vrlo visoka. Posuđivali su carevi kako bi ratovali i živjeli na „visokoj noci“. Templari su svojui trgovinu novcem platili ukinućem reda jer je Filip Lijepi, francuski kralj, bio zadužen „do grla“. Nije nepoznato da dužnik ne bira sredstva ako je u mogućnosti da izbjegne svoju obvezu prema vjerovniku. Feudalci tog vremena samo su pratili običaje svojih suverena. Nova, poduzetnička, trogovačka, klasa također je posuđivala novac kako bi ostvarila svoju poslovnu kombinaciju. Sirotinja u pravilu nije posuđivala novac, a ako je to činila činila je to zato da bi sačuvala goli životi. Jasno, uvijek je bilo nerazumnmih ljudi koji su brinući o ugodi danas gubili iz vida što ih čeka sutra. Postoji narodna izreka: „pitat će te starost gdje je bila mladost“.

Upravo u srednjem vijeku pojavljuje se izraz zelenaške kamate koja do dana današnjeg nije izgubila na svojoj dramatičnosti. Svi osuđuju zelenašku kamatu. Međutim, mali je broj ljudi koji ju mogu definirati.

Zelenaška kamata je ako i samo ako vjerovnik posudi novac dužniku za opstanak njegovog golog života bez obzira na visinu kamate. Drugim riječima, kamatna sopa od 0,0000000001% je zelenaška ukoliko korisnik zajma tako pribavljena sredstva koristi za svoj opstanak. Tako se zaračunavanje kamata bolesnima, gladnima i socijalno ugroženima može nazvati zelenaškim uvjetima bez obzira na visinu kamatne stope.

Sve ostalo nije zelenaška kamata. Posebno nije zelenaška kamata kada ljudi iz objesti uzimaju kredite da bi kupili stvari koje im ne trebaju kako bi impresionirali okollinu koju, možda, ne podnose. Prema tome, kupovina dobara višeg reda je poslovna odluka dužnika pa je tržišna kamata ta koja će ga privući/odvući od ponuđenog kredita i uvjeta pod kojima može isti dobiti. Ukoliko kupujem automobil stvar je moje procjene budućih rizika i nitko, baš nitko, mi nije kriv ukoliko sam u međuvremenu došao u stanje kada više nisam u stanju ispuniti obveze koje sam prihvatio prilikom podizanja kredita. Što vrijedi za automobil, vrijedi i za poslovne kombinacije. Dakle, kada poduzetnik želi provesti svoj poslovni plan, on se svijesno zadužuje. To čini samo zato što očekuje da će mu poslovni poduhvat omogućiti ne samo da vrati kredit sa pripadajućim kamatama, već će ostvariti i dodatnu nagradu za preuzeti rizik. U financijama bi se reklo kako poduzetnik koristi financijsku polugu. Prema tome, ako korisnik kredita ima pravo baštiniti profite iz svojih poslovnih kombinacija, onada jednako tako ima i obvezu da plaati ugovorenu cijenu za ustupljna mu sredstva.

Muslimani su jedini Abrahamovi nasljednici koji ni danas ne uzimaju kamate na kredite. Oni su svoj socijalni sustav, temeljen na Kuranu, uredili tako da oni koji imaju moraju dio dati siromašnima. Kada je pak riječ o poduzetničkim poduhvatima tada davatelj novca participira u dobiti koju odnosna poslovna kombinacija ostvaruje. Tako dolazimo do gotovo iste priče. Kada je u pitanje opstanak tada se dijeli, mi bi rekli svaka je kamata zelenaška, a kada je u pitanju poslovni poduhvat tada se dobitak dijeli sukladno ugovoru.

Starije podsjećam da je prethodini samoupravni sustav imao instrument tzv. zajedničkog dohotka gdje su potpisnici ugovora zajednički ulgali sredstva i dijelili dobitak/gubitak koji je rezultirao temeljem ugovorene poslovne kombinacije. Naime, tzv. samoupravni ili bilo koji drugi socijalizam tek je izvedenica tržišnog modela privređivanja. Upravo nastojanje da se ignorira instrument kamatne stopa učinio je tzv. socijlaizam inferiornim sustavom u odnsu na

kapitalizam. Zato se o kamti kao ekonomskom instrumentu u socijalističkoj političkoj ekonomiji – šutilo.

Zaključno valja reći da je najveći broj kredita koje danas hrvatski građani koriste upotrijebljen kako bi se preživjelo danas u očekivanju da će sutra biti bolje. Radi se, prema tome, o zelenaškim uvjetima. Na žalost, ova ustrajna depresija neće brzo postustati što znači da novo zaduženje valja izbjegavati koliko je to god moguće. Iz iznijetog valja također zaključiti da u ovako teškom socijalnom stanju u kojem se nalaze hrvatski građani, država mora naći sredstva kako im pomoći. Postoje razna iskustva. Na Vladi je da smanji tekobni teret kamata. To nije niti lako niti jednostavno. Ministar Linić je u pravu kada „napada“ mogućnost velikih minusa na tekućim računima (u prethodnom sustavu maksimalni anuitet po svim kreditima iznosio je do trećine mjesečnih primanja). Međutim, smanjenje mogućeg minusa je opasna priča u ovim kriznim uvjetima. Drugim rijčima, država mora preuzeti aktivnu ulogu u smanjenju socijalnog naboja. Da imamo, a nemamo, nacionalnu komercijalnu banku tada bi stvar bila lakše rješiva. Predsjednik mađarske vlade gospodin Orban kreće u ofanzivu osnivanjem nacionalne komercijane banke. Na nama je da razmislimo što ćemo učiniti.